

ГОРИ

Всека година Съвместното партньорство за горите (CPF), в което влизат организации и институции, като FAO, UNDP, IUCN, IUFRO, THE WORLD BANK, CBD, UN environment programme и др. избират темата на годината. През 2022 г. темата е: Гори и устойчиво производство и потребление. От съществено значение за опазването на горите е производството на дървесина да става с отговорност по отношение на околната среда. Макар и често да не осъзнаваме, ежедневието ни е свързано с нашите гори. Дървесината присъства в множество от жизнените ни процеси, което е добре, но само ако съзнаваме, че гората е възобновяем ресурс, който трябва да се управлява устойчиво и отговорно, така че да е от полза, както за нас хората така и за планетата.

Един от проблемите, които влияят върху опазването на горите е обезлесяването. Само през последното десетилетие три милиона хектара гори са били унищожени по света, но никога не е късно да се предприемат действия. Всъщност вече има няколко проекта, които в сътрудничество с гражданското общество, институции и компании работят за залесяване на някои от най-увредените райони на планетата. Тези действия не само ще възстановят горите, но също така са ключова част от борбата срещу опустиняването и намаляването на CO₂ в атмосферата.¹

¹ [UN](#) and [FAO Forestry](#)

ЗДРАВΟΣЛОВНО СЪСТОЯНИЕ НА ГОРИТЕ В БЪЛГАРИЯ

Ключов въпрос

Достатъчно здрави ли са горите в България, за да се гарантира, както устойчивостта им към настоящето и бъдещо въздействие на климатичните промени върху тях, така и техните продуктивни, екологични и защитни функции?

Ключови послания

Отлагане на атмосферни замърсители – и през 2022 г. в трите пробни площи за интензивен горски мониторинг не са регистрирани превишения на критичните натоварвания (КН) за киселинност, сяра и азот. По отношение на киселинността, преобладават високите отрицателни стойности, което показва, че почвите в горите на България имат висока буферна, неутрализираща способност и не са застрашени от вкисляване.

Обезлистване – преобладават оценените като здрави (класове „0“ и „1“ на обезлистване), които през 2022 г. са 64.9% от всички наблюдавани дървета. В сравнение с резултатите от обследването през 2021 г., дялът на здравите е слабо понижен – с 0.6%, а този на силно засегнатите и мъртвите/изсъхналите е повишен с 1.6%.

Увреждания от абиотични, биотични и антропогенни фактори – сравнено с предходните години, фитосанитарното състояние на горите слабо се подобрява, но само по отношение на нападенията от насекомни вредители.² Увеличаване на площите, засегнати от болести, е отчетено както в иглолистните, така и в широколистните гори. Намаляват площите, засегнати от абиотични фактори за последните две години – от 135 853 da (2021 г.) до 104 120 da (2022 г.). Дялът на наблюдаваните пробни дървета, оценени като здрави (върху които не са открити повреди) е 40%, което представлява леко повишение с 2%.³

Горски пожари – съпоставено със средностатистическите показатели за България, изчислени на база данните за периода 2012 – 2021 г. (съответно 470 пожара и 4 766 ha опожарени територии), с 516 горски пожара и 8 126 ha опожарени горски територии, през 2022 г., България надхвърля средните стойности и по двата показателя. Преките щети от горските пожари за 2022 г. са оценени на 992 000 лева, при 152 000 лева през 2021 г. и средни стойности от над 1.5 милиона лева за последното десетилетие.

ОТЛАГАНЕ НА АТМОСФЕРНИ ЗАМЪРСИТЕЛИ

Дефиниция на индикатора

(индикатор 2.1 – Пан-Европейски количествени индикатори за устойчиво управление на горите, съответстващ на **SEBI 009** от европейските индикатори за биологично разнообразие). Критичните натоварвания се дефинират от стойностите на отлаганията на замърсители от атмосферния въздух и валежите, в конкретна териториална единица с определени екологични условия, под които екосистемите запазват устойчивото си развитие и не настъпват увреждания или промени в структурата им. За изчисляване на критичните натоварвания (максимално допустимите нива на отлагане, при които не настъпват

² Лесопатологично обследване за нападения от вредители, болести и други повреди през 2022 година и необходимите лесозащитни мероприятия за 2023 година, ИАГ - <http://www.iag.bg/data/docs/Proгноза2021.pdf>

³ Доклад „Оценка и мониторинг на въздействието на замърсяванията от атмосферния въздух върху горските екосистеми 2021 - 2022 г. ниво I (широкомащабен мониторинг)“, ИГ-БАН, ЛТУ

увреждания в екосистемите и не се нарушава устойчивото им развитие) се използват данни за количеството и химичния състав на атмосферните отлагания, количеството на валежите, температурата на въздуха, химичния състав на повърхностните води и почвите, и др. Самото изчисление се основава на уравнението за баланса на масите, според което масата на входящите в екосистемата елементи е равна на еквивалентната маса на изходящите елементи.

Оценка на индикатора⁴

Отчитайки, че **критичните натоварвания** се дефинират от стойностите на отлаганията на замърсители с валежите от атмосферата в конкретна териториална единица с определени екологични условия, под които екосистемите запазват устойчивото си развитие и не настъпват увреждания или промени в структурата им (Nilsson, Grennfelt, 1988), то **колкото по-високи са стойностите на определените критични натоварвания в дадена териториална единица, толкова по-защитени са рецепторите в нея.**

Когато реалните отлагания на даден замърсител с валежите са по-високи от определените критични натоварвания за конкретна териториална единица, това показва, че има превишение на критичните натоварвания и рецепторите са в риск. Размерът на положителната стойност на превишението на критичните натоварвания за даден рецептор, показва каква трябва да бъде редукцията на съответния замърсител в околната среда до достигане на критичните натоварвания, за да бъде опазен той от увреждания и нарушения. Колкото по-висока е положителната стойност на превишението на критичните натоварвания за съответния рецептор, толкова по-уязвим и застрашен е той. Отрицателната стойност на превишенията на критичните натоварвания за конкретен замърсител, в определена териториална единица, означава, че няма опасност за съответния рецептор, а самият размер на отрицателната стойност за превишението дава информация за капацитета на този рецептор за поемане на допълнително отлагане на съответния замърсител до достигане на критичните натоварвания, без щети и увреждания.

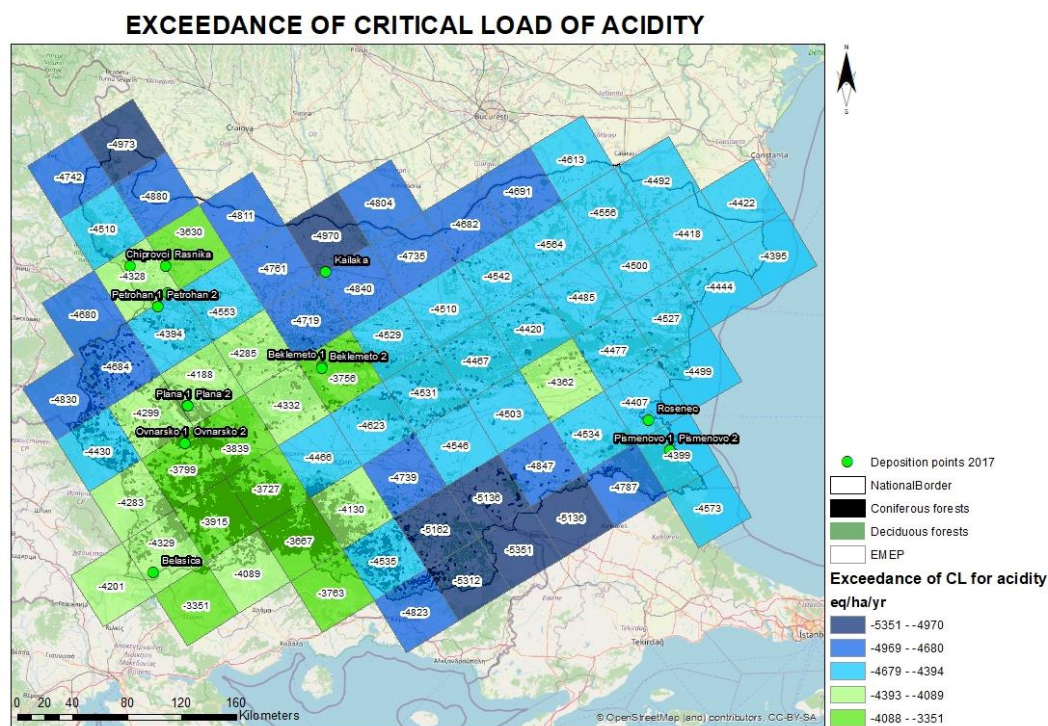
Като цяло, критичните натоварвания за **киселинност** в горите в цялата страна са много високи, като варират за широколистните гори от $2100 \text{ eqha}^{-1}\text{yr}^{-1}$ до $4118 \text{ eqha}^{-1}\text{yr}^{-1}$, а за иглолистните съответно от $918 \text{ eqha}^{-1}\text{yr}^{-1}$ до $5280 \text{ eqha}^{-1}\text{yr}^{-1}$, което определя добрата поносимост на изследваните екосистеми по отношение на киселите замърсители. Широколистните рецептори са по-чувствителни, тъй като критичните натоварвания за тях са по-ниски, отколкото за иглолистните при сходни условия на околната среда, но са по-хомогенни.

Критичните натоварвания за **киселинност** придобиват измерима практическа значимост когато се съпоставят с реалните отлагания на тези замърсители с валежите и от атмосферата, чрез определяне на превишенията им.

Отрицателният знак на превишенията на критичните натоварвания показва какво отлагане допълнително би могла да понесе съответната екосистема до достигане на критичното натоварване. За горските екосистеми в България тези количества са от $-3630 \text{ eqha}^{-1}\text{yr}^{-1}$ до $-5311 \text{ eqha}^{-1}\text{yr}^{-1}$. Преобладават високите отрицателни стойности, особено в източната част на страната, което показва, че почвите в горите в България имат висока буферна, неутрализираща способност и не са застрашени от вкисляване. Ако трябва да се направи някаква относителна градация, то с по-нисък капацитет за допълнително натоварване с кисели отлагания, до достигане на критичните натоварвания, са горите в района на Чипровци, Петрохан, Плевен и Беласица (от -3146 до $-4151 \text{ eqha}^{-1}\text{yr}^{-1}$), но резултатите показват че и тези територии не са в риск.

⁴ Оценката е резултат от екипната работа на експерти от Изпълнителната агенция по околна среда, Института за гората – Българска академия на науките (БАН), Лесотехническият университет и Националният институт по геофизика, геология и география – БАН, в изпълнение на МКП „Моделиране и картографиране“ (ICP M&M) относно динамичната оценка на превишаването на критичните натоварвания за вкисляващи замърсители в Европа

Фиг.1. Превиишение на критичните натоварвания за киселинност за горски рецептори в България, в ЕМЕР мрежа 50×50 km, eq/ha/yr

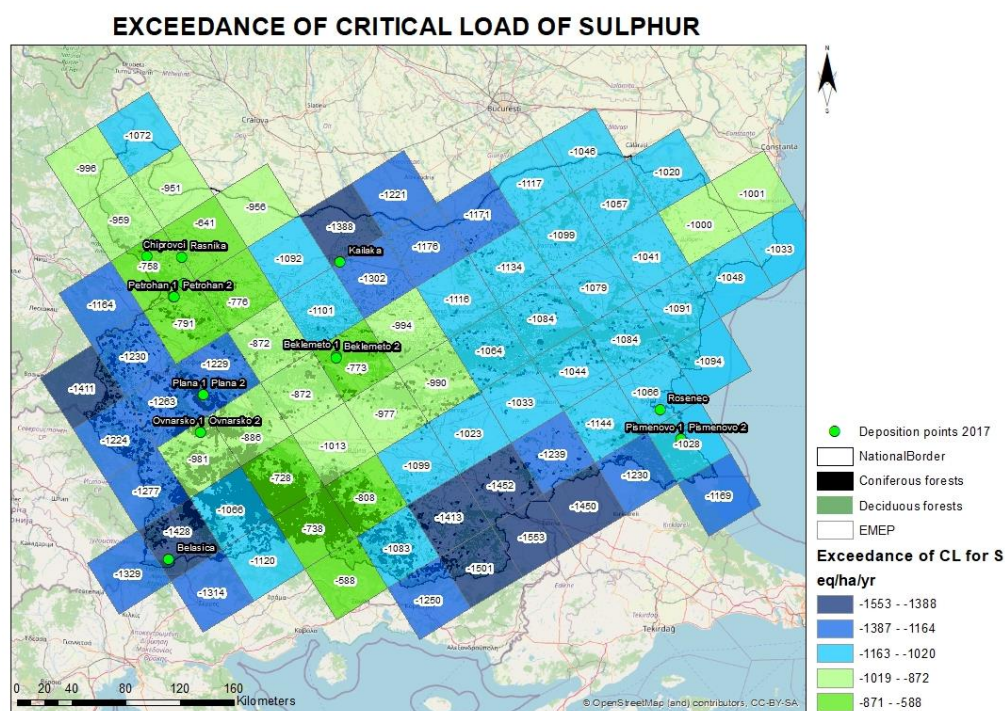
Източник: ИАОС

Максималните критични натоварвания за сяра, са от подобен порядък на тези за киселинност и се движат от 2816 до 4653 eqha⁻¹yr⁻¹, но остават по-високи от критичните натоварвания за киселинност, като най-ниските стойности се наблюдават в централната част на Северна България и в крайните югозападни райони. За иглолистните гори индивидуалните максимални критични натоварвания за сяра са в много широк диапазон, варирайки от 278 eqha⁻¹yr⁻¹ в ЕМЕР клетка i93/j52 до 6703 eqha⁻¹yr⁻¹ в клетка i99/j53. Прави впечатление, че при широколистните рецептори стойностите за този показател са много по-хомогенни и се срещат в значително по-тесни граници от 2848 eqha⁻¹yr⁻¹ до 4657 eqha⁻¹yr⁻¹. Най-толерантни към серните отлагания са горите в граничните райони с Република Турция и като цяло в една трета от територията на страната ни в източната ѝ част, каквото е и териториалното разпределение на критичните натоварвания за киселинност.

В цялата територия на горския фонд критичните натоварвания за сяра не са превиишени и до достигането им горските рецептори биха могли да понесат без увреждания допълнително между – 588 eqha⁻¹yr⁻¹ в граничните райони с Гърция, в Западна и Централна Стара планина и Западни Родопи и -1552 eqha⁻¹yr⁻¹ в Югоизточна България и по границата със Република Македония.

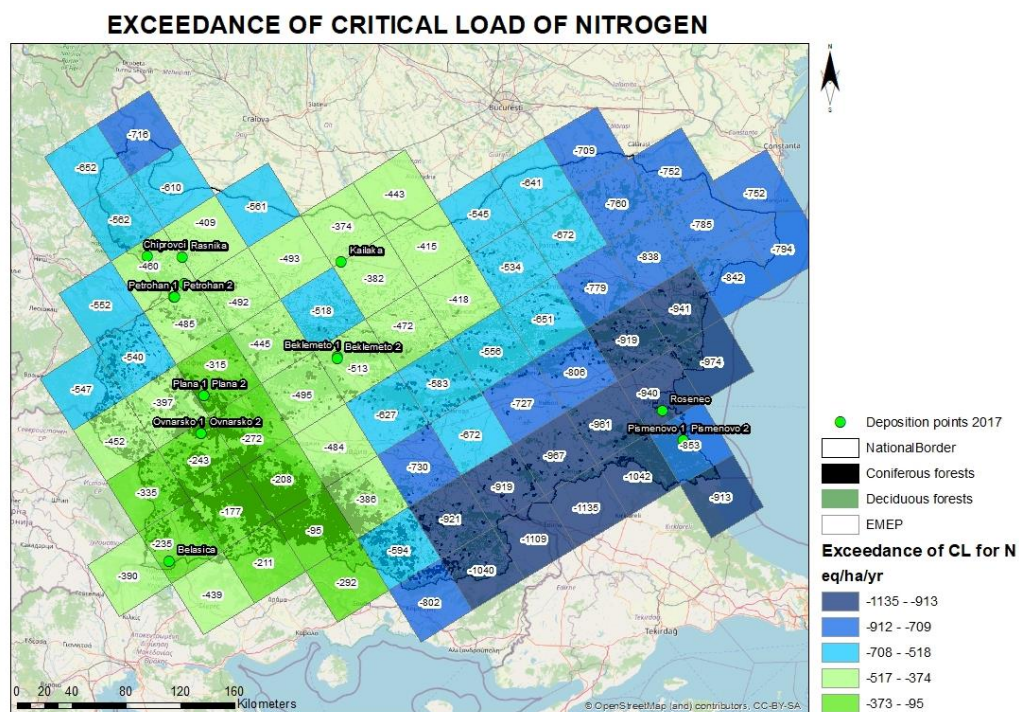
Необходимо е, обаче, да се обърне внимание на това, че потенциалът на българските гори за поемане на допълнително отлагане на вкисляващи замърсители е много по-висок по отношение на протоните, отколкото на сярата.

Фиг. 2. Превиишение на критичните натоварвания за сяра за горски рецептори в България, в ЕМЕР мрежа 50×50 km, eq/ha/yr

Източник: ИАОС

Фиг. 3. Превиишение на критичните натоварвания за азот за горски рецептори в България, в ЕМЕР мрежа 50×50 km, eq/ha/yr

Източник: ИАОС

Високи са и максималните критични натоварвания за азот, като общите им стойности се движат между $3313 \text{ eqha}^{-1}\text{yr}^{-1}$ и $5210 \text{ eqha}^{-1}\text{yr}^{-1}$. Като цяло най-толерантни към азотните отлагания са горите в източната половина на страната, а най-ниските стойности на

критичните натоварвания за азот се наблюдават в Централната част на Северна България, в Беласица, Пирин и част от Западни Родопи, като дори и в тези райони определените стойности са твърде високи и трудно биха могли да бъдат превишени от реалните отлагания на азот, които са много по-ниски. От сходен порядък са и определените през 2007 г. максимални критични натоварвания за азот, което показва, че за 15-годишен период се е запазила високата толерантност на горите в България спрямо отлаганията на азотсъдържащи замърсители, оставайки по-висока в сравнение със серните отлагания (Игнатова и др., 2008). Общите критични натоварвания за **азот**, определени за всяка териториална клетка от ЕМЕР мрежата, отчитайки всички разновидности на критичните натоварвания за азот и относителното участие на иглолистни и широколистни гори, могат да бъдат използвани за по-глобално определяне на чувствителността на горите спрямо азотсъдържащи отлагания. Този обобщен показател варира от $835 \text{ eqha}^{-1}\text{yr}^{-1}$ до $2124 \text{ eqha}^{-1}\text{yr}^{-1}$. Най-ниските стойности се наблюдават в района на Плевен, Рила и Пирин, а най-високи са критичните натоварвания в източната половина на страната. Общите критични натоварвания за **азот**, подобно на тези за сяра, също не са превишени в цялата страна, но потенциалът на горския фонд да поеме допълнително натоварване от кисели азотсъдържащи отлагания е малко по-нисък от този за сярата.

ОБЕЗЛИСТВАНЕ

Дефиниция на индикатора

(индикатор 2.3 – Пан-Европейски количествени индикатори за устойчиво управление на горите)

Нивото на обезлистване (загубата на листна маса) е показател за степента на увреждане на горите и нарушение на здравословния им статус. Обезлистването е индикатор за влошаване на здравето и жизнеността на дървото. Този показател реагира на различни фактори, включително промяна в климатичните условия, екстремни метеорологични явления, атмосферни отлагания, насекоми и гъбни нападения. Оценката на обезлистването представлява ценна система за ранно предупреждение за отговора на горските екосистеми на различните промени и стрес фактори. Съгласно възприетата международна скала за оценка⁵, наблюдаваните дървета се класифицират в пет степени: 0 - здрави или без увреждания (обезлистване от 0 до 10%), 1 - слабо увредени (обезлистване от 11 до 25%), 2 - средно увредени (обезлистване от 26 до 60%), 3 - силно увредени (обезлистване от 61 до 99%) и 4 - мъртви (100% обезлистване).

Оценка на индикатора⁶

През 2022 г., обследванията върху промяната в степента на обезлистване и оцветяване на короните, повредите от биотични, абиотични и други стресови фактори, са проведени при 5599 дървета в 160 постоянни пробни площи от мрежата на Националната система за мониторинг на горски екосистеми – ниво I (широкомащабен горски мониторинг). Оценките са извършени на ниво пробно дърво и включват четири иглолистни: бял бор (*Pinus sylvestris* L.), черен бор (*Pinus nigra* Arn.), обикновен смърч (*Picea abies* L.) и обикновена ела (*Abies alba* Mill.), и осем широколистни дървесни вида: обикновен бук (*Fagus sylvatica* L.), цер (*Quercus cerris* L.), благун (*Quercus frainetto* Ten.), зимен дъб (*Quercus petraea* Liebl.), червен (американски) дъб (*Quercus rubra* L.), обикновен габър (*Carpinus betulus* L.), едролистна липа (*Tilia platyphyllos* Scop.) и обикновен кестен (*Castanea sativa* Mill.). Общият брой на

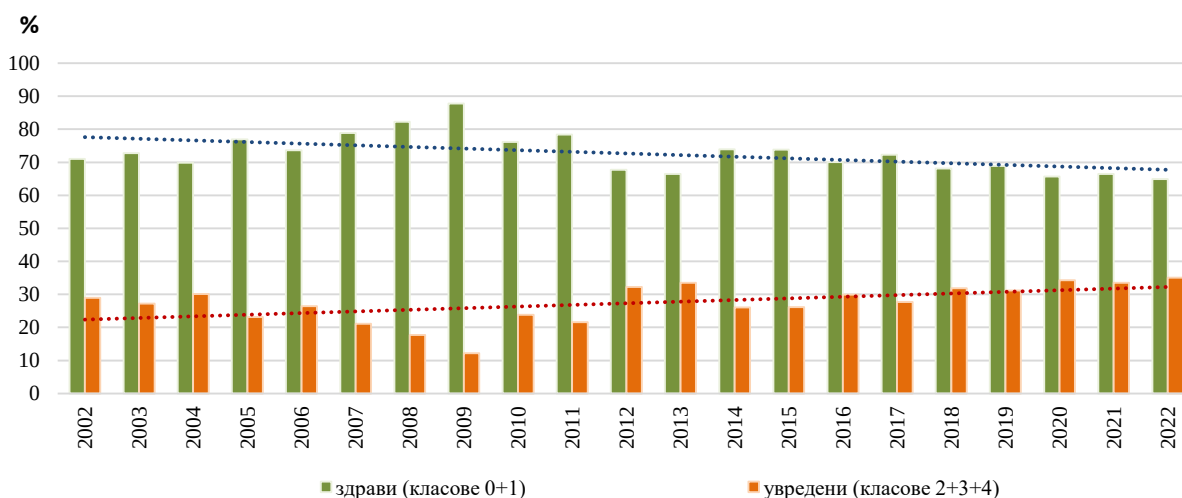
⁵ ICP Forests Manual

⁶ Доклад „Оценка и мониторинг на въздействието на замърсяванията от атмосферния въздух върху горските екосистеми 2022 г. ниво I (широкомащабен мониторинг)“, ИГ-БАН, ЛТУ

наблюдаваните иглолистни пробни дървета е 2 429 (43.2%), а на широколистните – 3 170 (56.8%).

Резултатите от проведения широкомащабен мониторинг по показател „обезлистване“ показват, че през 2022 г. иглолистните и широколистните дървесни видове запазват състоянието си спрямо предходните години. Тенденцията за по-добро състояние на широколистните спрямо иглолистните се запазва, като процентът на наблюдаваните широколистни дървета, които са оценени като здрави в степени 0+1 (без и слабо обезлистени) е 74.6%, при иглолистните този процент е 52.4%. В сравнение с предходната година, общо за всички видове се наблюдава слабо намаляване на дела на здравите дървета с 1.6%, съответно с 2.2% при широколистните и с 0.8% при иглолистните. С 1.3% се е увеличил делът на тези в 4-та степен (мъртви/изсъхнали) при широколистните, при иглолистните дървесни видове с 0.6%, а общо за всички с 0.5% (фиг. 4). Делът на съхнещите и мъртви/изсъхнали дървета от 3 и 4 степени при иглолистните видове се запазва – 13.5%, при широколистните се повишава леко – 3.8%, спрямо 2.4% през 2021 г. (фиг. 5).

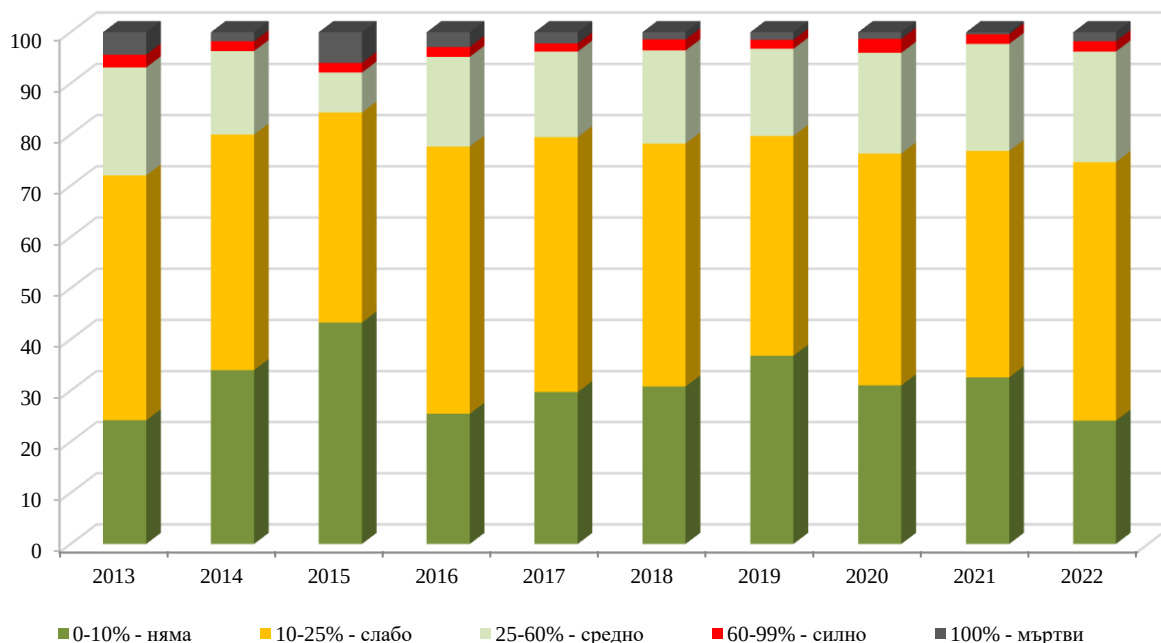
Фиг. 4. Времева серия 2002–2022 г., обезлистване при всички дървесни видове, %

Източник: ИАОС

Проучванията, проведени през 2022 г., в пробните площи с широколистни видове до 60 години, показват, че в най-добро състояние са насажденията от цер (*Q. cerris*), при които 94.3% са оценени като здрави – без или слабо обезлистени (в 0+1 степени), следва насаждението от източен бук (*F. orientalis*) в района на Странджа – 93.3% и това от червен (американски) дъб (*Q. rubra*) – 92.5%. С най-голям процент на обезлистване над 25% (2+3+4 степени) са насажденията от обикновен бук (*F. sylvatica*) – 52.5% (като продължава да намалява, спрямо 2020 г. когато са отчетени 82.5%), следвани от благуновите при които процентът на увредените е значително по-нисък – 15.6%. От тези над 60 години, в най-добро състояние продължава да е насаждението от едрolistна липа (*T. platyphyllos*), където 97.5% от пробните дървета са здрави (в степен 0+1). В много добро състояние са церовите насажденията (*Q. cerris*) където 78.3% от пробните дървета са в 0+1 степени на обезлистване, следват тези от обикновен бук (*F. sylvatica*) със 76.0%, благуновите (*Q. frainetto*) – 73.1% и тези от зимен дъб (*Q. petraea*) – 70.0%. С най-висок процент на обезлистване над 25% (2+3+4 степени) продължава да е насаждението от обикновен кестен – 100%, следват тези от обикновен габър – 60.5%, насажденията от зимен дъб – 30.1% и благуновите насаждения с 27.9%.

Фиг. 5. Динамика на обезлистване при широколистни дървесни видове, %

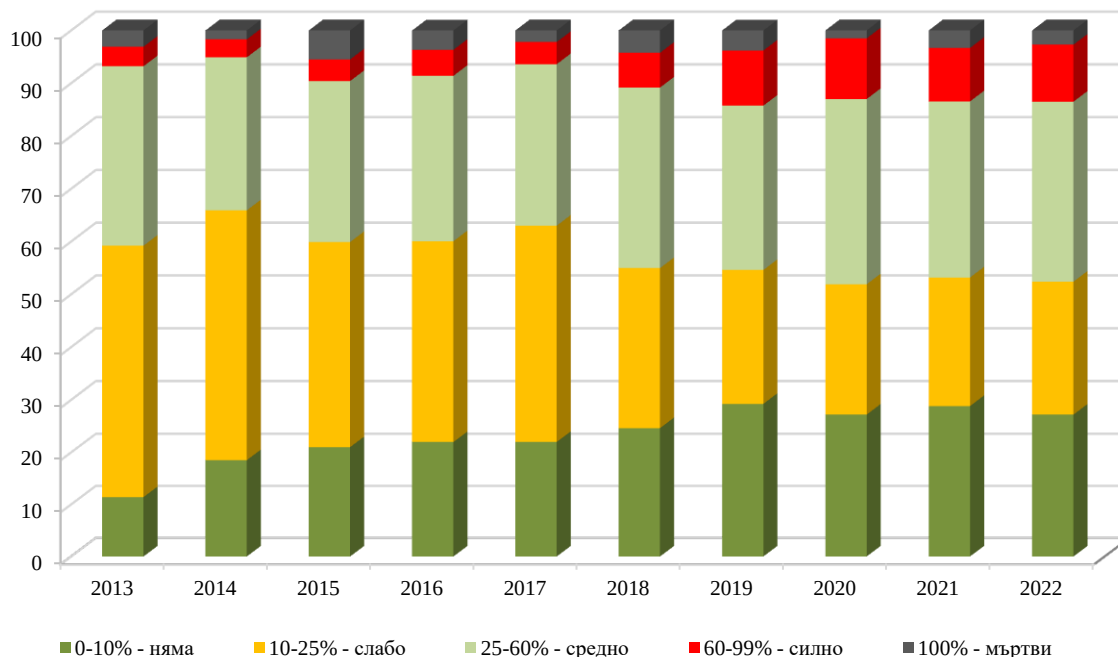

Източник: ИАОС

От наблюдаваните иглолистни видове до 60 години – насаждения от черен бор (*P. nigra*), бял бор (*P. sylvestris*) и ела (*A. alba*), тези от ела запазват доброто си състояние, като и през 2022 г. липсват мъртви/изсъхнали дървета и всички пробни дървета са здрави (в степен 0+1). В насажденията от бял бор, се наблюдава подобряване, започнало от 2020 г., когато делът на здравите беше 38.8%, през 2021 г. – 45.1% а през 2022 г. е 47.6%, този на дърветата с обезлистване над 25% (2+3+4 степени) се е понижил до 52.4% (61.2% през 2020 г.). Сходно е състоянието на насажденията от черен бор където като здрави са оценени също 47.6% от пробните дървета. В насажденията над 60 години, най-лошо е състоянието на черния бор - здравите и слабо засегнатите от обезлистване са 34.5% от наблюдаваните дървета, по-добро е състоянието при белия бор – 37.1%. Най-добро е състоянието на насажденията от смърч, при които здравите или слабо обезлистените пробни дървета са 86.4%, следвани от тези на обикновена ела – 81.6% (68.2% - през 2021 г.).

В най-лошо състояние продължават да са насажденията от бял бор, където само 37.1% са здрави. Влошаването на здравословното състояние на белия и черния бор, в някои от наблюдаваните насаждения продължава да се дължи на засилено развитие на гъбни патогени по корените, стъблата, клоните и иглиците (*Heterobasidion annosum*, *Diplodia sapinea*, *Cyclaneusma minus*, *C. niveum* и др.), за което силно допринасят климатичните промени, наблюдавани през последните години (меки и безснежни зими, влажни периоди в началото на вегетационния сезон, бурни ветрове, които пренасят спорите на големи разстояния и др.), както и продължителните периоди на засушавания, водещи до физиологично отслабване на дърветата. Въпреки отчетените нападения от корояди в изкуствените борови насаждения, техните каламитети постепенно намаляват. При всички наблюдавани иглолистни дървесни видове през 2022 г. е отчетено намаляване на дела на здравите и слабо обезлистените (0+1 степени) спрямо предходната година и повишаване на дела на тези с обезлистване над 25% (2+3+4 степени), при които от 46.7% през 2021 г. той се е увеличил до 47.6% (фиг. 6).

Фиг. 6. Динамика на обезлистване при иглолистни дървесни видове, %

Източник: ИАОС

За целия анализиран период, динамиката на състоянието по отношение на показателя „обезлистване“ при наблюдаваните широколистни дървесни видове, показва вариране на дела здравите (без и слабо обезлистени) в обхвата от 72.3% (през 2013 г.) до 84.3% (през 2015 г.), при иглолистните се наблюдава тенденция към намаляване на дела на здравите, достигайки през 2022 г. до 52.4%.

УВРЕЖДАНЕ НА ГОРИТЕ

Дефиниция на индикатора

(индикатор 2.4 - Пан-Европейски количествени индикатори за устойчиво управление на горите)

Горите и другите площи от горските територии, в които са установени увреждания, класифицирани по основните увреждащи фактори (абиотични, биотични и човешка дейност) и по вид на горите.

Оценка на индикатора⁷

Екологичният мониторинг, проведен през 2022 г. в мрежата от пробни площи за широкомащабен мониторинг на горски екосистеми (ниво I) показва, че при 40% от наблюдаваните пробни дървета не са установени увреждания. Делът на здравите е леко повишен с 2% в сравнение с предходната година. Общото здравословно състояние е оценено като добро.

Анализът на данните за повреди по основните дървесни видове показва, че отново с най-голям процент са тези, причинени от насекоми вредители и гъбни патогени – 75% от всички повреди (фиг. 7).

Видовият състав на установените патогени и насекоми вредители в наблюдаваните иглолистни насаждения се запазва относително непроменен в преобладаващата част от

⁷ Доклад „Оценка и мониторинг на въздействието на замърсяванията от атмосферния въздух върху горските екосистеми 2022 г., ниво I (широкомащабен мониторинг)“, ИГ-БАН, ЛТУ

постоянните пробни площи (ППП). В изкуствените насаждения от **бял бор**, извън границите на естествения ареал на вида, протичат процеси на съхнене, резултат от физиологично отслабване, в съчетание с нападение от корояди и гъбни патогени. Дърветата първоначално се заселват от върхов корояд (*Ips acuminatus*), впоследствие и от *Ips sexdentatus*, *Tomicus piniperda*, *T. minor* и др. (сн. 1).

За влошеното състояние на **белия и черния бор** допринася развитието на гъбните патогени *Heterobasidion*

Сн. 2. Повреди от коренова гъба *Heterobasidion annosum* в ППП Добринище

на корените, *Diplodia sapinea*, увреждаща клонките, *Dothistroma septosporum*, *Cyclaneusma minus* и *Lecanosticta acicola*, причиняващи повреди по иглиците. Наличието на коренова гъба (*H. annosum*) по стъбла от бял бор оказва отрицателно въздействие в засегнатите насаждения (сн. 2).

За **смърча** потенциална опасност представляват нападенията от корояда *Ips typographus*. През 2022 г. се наблюдава масово размножаване на вредителя в ППП Парангалица (сн. 3). По **елата** са установени повреди от кривозъбия корояд (*Pityokteines curvidens*), заселил отделни дървета.

Сн. 1. Короядно огнище на *Ips acuminatus* в ППП Радомир

Сн. 3. Повредени смърчови дървета от *Ips typographus* в ППП Парангалица

В **дъбовите насаждения** (*Quercus cerris*, *Q. frainetto*, *Q. petraea* и *Q. rubra*) в ниска степен са повредите от

Сн. 4. Нападения от насекомия вредител *Corythucha arcuata*

листозавивачки и педомерки (Tortricidae и Geometridae). В част от чистите **церови насаждения** е установен

хипоксилонев рак, причинен от фитопатогена *Hymoxylon mediterraneum*. Повреди от насекомия вредител *Dryomyia circinans*, причиняващ краста по листата на цера, и от инвазивния чужд вид дъбова коритуха (*Corythucha arcuata*), са установени във всички пробни площи от района на Източна Стара планина (сн. 4). Сериозни последици за насажденията от благун (*Q. frainetto*) и зимен дъб (*Q. petraea*) има от заразяване на дърветата с трахеомикозно заболяване с причинител *Ceratocystis roboris*.

В насажденията от **обикновен бук** е отчетено развитие на некрози, причинени от патогените *Nectria* spp. и гниене по стъблата от дървесиноразрушаващата гъба *Fomes fomentarius*.

Регистрирани са нападения от насекомните вредители *Orchestes fagi*, *Mikiola fagi* (сн. 5) и *Hartigiola annulipes*. Букът не е застрашен от агресивни насекомни вредители и деструктивни патогени, но е силно чувствителен към въздействия от абиотичен и антропогенен характер. В облистено състояние видът понася сериозни повреди от мокър сняг (сн. 6).

Сн. 5. Нападения от насекомните вредители *Orchestes fagi* и *Mikiola fagi* по листата на бука

Здравословното състояние на обикновения кестен в Беласица е влошено поради заразяване от инвазивния гъбен патоген *Cryphonectria parasitica*, причиняващ некрози по стъблата и клоните. В Гърция и Северна Македония се води успешна биологична борба с патогена чрез изкуствено внасяне на конкурентни хиповирулентни щамове в кестеновите насаждения, които се очаква да проникнат и в българската част на Беласица.

Негативно въздействие върху насажденията оказват и **абиотичните фактори**, делът на които се запазва през 2022 г. (8% от всички регистрирани повреди в ППП) (фиг. 7). В най-голяма степен са повредите от мокър сняг, ураганни ветрове, ниски температури и др., които могат да създадат условия за масови нападения от насекоми-ксилофаги и фитопатогени.

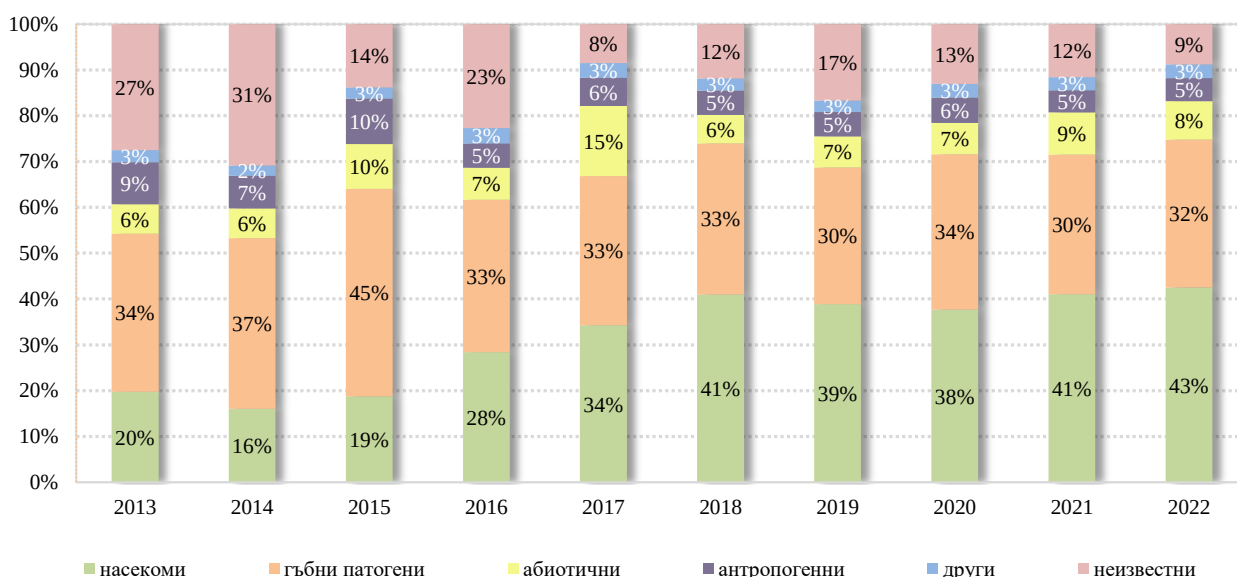

Сн. 6. Повалени от мокър сняг дървета от бук в ППП Брезник в землището на с. Завала

Пораженията от снеголом и силен вятър имат локален характер, което е свързано с условията на месторастенията, видовия състав и възрастта на иглолистните дървостои. Останалите на терена паднали дървета са потенциални огнища на масово развитие на корояди.

Антропогенният фактор също запазва нивото си на въздействие от предходната година – 5% от всички отчетени повреди (фиг. 7). В сравнително малък брой ППП е отчетено въздействие на антропогенни фактори при стопанисването на насажденията, под формата на наличие на механични повреди по стъблата на дърветата и на извършени незаконни сечи.

Фиг. 7. Динамика на увреждащите фактори в горите за периода 2013 – 2022 г. по регистрирани увреждания⁸, %

Източник: ИАОС

На база данните от информационната система⁹ към Изпълнителна агенция по горите (ИАГ), за резултатите от лесопатологичния мониторинг и обследванията за нападения от вредители, болести и други повреди през 2022 г., и необходимите лесозащитни мероприятия за 2023 г. е направена оценка на главните заплахи за основните дървесни видове в България и са посочени основните абиотични и биотични фактори, които оказват влияние върху състоянието на насажденията.

Анализът на данните показва, че фитосанитарното състояние на горите слабо се подобрява в сравнение с предходните години. През 2022 г. с най-голям дял са териториите, засегнати от насекомни вредители, причиняващи съхнене на дърветата. Отчетено е намаляване със 17,6% на засегнатите площи в иглолистните насаждения – 148 575 da (180 365 da през 2021 г.). Независимо, че е отчетен спад (с 26 863 da по-малко от 2021 г.), боровата процесия (*Thaumetopoea pityocampa*) продължава да бъде най-значимия вредител, запазвайки сравнително високо ниво на засегнати площи – 78 324 da, от които 23,5% средно и силно засегнати. Наблюдава се разширяване на ареала ѝ в посока изток и при по-високи надморски височини в планините.

През последните години негативно въздействие върху здравословното състояние на боровите насаждения оказват нападенията от ръждивата борова листна оса (*Neodiprion sertifer*). Повредите от вида заемат второ място по значимост, като през 2022 г. се отчита слабо намаляване на засегнатите от вредителя площи – 56 131 da (65 879 da през 2021 г.).

През 2022 г. е установено увеличаване (с 33%) на площите, нападнати от корояди и ликояди – от 9 278 da през 2021 г. до 13 920 da (2022 г.), което се дължи на физиологичното отслабване на иглолистните насаждения в резултат на продължителни засушавания през вегетационния сезон, повреди от абиотичен характер и сравнително високата възраст на културите от бял и черен бор, което е валидно преди всичко за по-малките надморски височини.

⁸ Доклади „Оценка и мониторинг на въздействието на замърсяванията от атмосферния въздух върху горските екосистеми 2013 - 2022г., ниво I (широкомащабен мониторинг)“, ИГ-БАН, ЛТУ

⁹ Информационна система с база данни от обследванията и лесопатологичния мониторинг, Сведение за резултати от лесопатологичното обследване за нападения от вредители, болести и други повреди през 2022 година и необходимите лесозащитни мероприятия за 2023 година, Приложение 5, ИАГ

В широколистните гори засегнатите от насекомни вредители територии са намалели близо два пъти в сравнение с предходната година – от 77 857 da през 2021 г. до 36 988 da през 2022 г. Успешната интродукцията на ентомопатогенната гъба *Entomophaga maimaiga* в районите, където е отчетено силно обезлистване от гъботворка (*Lymantria dispar*) е довела до намаляване на популацията на вредителя. През 2022 г. са отчетени нападения от вредителя на площ от 9 010 da, което е с 62% по-малко от предходната година (23 929 da през 2021 г.). Силно намаляване (с 98%) е установено при териториите, нападнати от листозавивачки и педомерки (Tortricidae и Geometridae) – едва 480 da през 2022 г. при 15 392 da през 2021 г. С 10 000 da са намалели площите с дъбови гори, засегнати от инвазивния чужд вид дъбова коритуха (*Corythucha arcuata*). През 2021 г. повредите са на площ от 37 942 da, а през 2022 г. те намаляват до 27 245 da, като 51% от тях са средно и силно засегнати.

Отчетено е влошаване на здравословното състояние на широколистните насаждения, засегнатите от болести. През 2022 г. в най-голяма степен са засегнати дъбовите гори, в които се развива трахеомикозно заболяване (*Ceratocystis roboris*) на площ от 18 534 da (7 797 da през 2021 г.). Отчетено е съхнене на букови насаждения на площ от 4 231 da, като прогнозата е, че през следващите години то ще разшири обхвата си.

През 2022 г. общата засегната площ от болести и съхнене по иглолистните видове се увеличава от 98 523 da през 2021 г. до 107 547 da, което е с 9% повече, в сравнение с предходната година. Инфектираните от болести площи са основно в насажденията от бял и черен бор, засегнати от гъбния патоген *Diplodia sapinea*, причиняващ съхнене на дърветата. През 2022 г. засегнатите от съхнене площи са в размер на 93 047 da, което е с 10% повече, в сравнение с 2021 г. (84 524 da). Проникналият през 2017 г. в страната инвазивен гъбен патоген *Lecanosticta acicola* (Стаменова и др., 2018), причиняващ некротично заболяване по иглиците на бора, разширява бавно засегнатите площи от 9 075 da през 2021 г. до 9 292 da.

В обобщение, може да се каже, че през 2022 г. фитосанитарното състояние на горите се подобрява, в сравнение с предходните години, но само по отношение на нападенията от насекомни вредители. Увеличаване на площите, засегнати от болести, е отчетено както в иглолистните, така и в широколистните гори. От иглолистните видове в най-силна степен са засегнати насажденията от бял и черен бор с повреди от гъбни патогени, причиняващи повреди по иглици, клонки и съхнене на цели дървета на площ от 98 900 da (84 524 da през 2021 г.), а при широколистните видове – в дъбовите гори на територията на цялата страна 18 835 da (7 797 da през 2021 г.) и в букови насаждения (4 231 da), основно в обхвата на дейност на РДГ Пазарджик (3 921 da).

Запазва се тенденцията за намаляване на размера на площите, нападнати от насекомни вредители – в иглолистните насаждения до 148 574 da през 2022 г. (180 365 da през 2021 г.), а в широколистните до 36 988 da през 2022 г. (77 857 da през 2021 г.). Необходимо е прилагане на адекватни лесовъдски мерки за възобновяване и подмяната на дървесния вид, за да се избегнат масови нападения от насекоми-ксилофаги, развитие на заболявания и разпад на културите.

Намаляват площите, засегнати от абиотични фактори за последните две години – от 135 853 da (2021 г.) до 104 120 da (2022 г.). В най-голяма степен, от всички абиотични фактори, са повредите, причинени от снеголом и снеговал – те са върху 50 603 da в иглолистните и 16 903 da в широколистните насаждения, следвани от тези, причинени от ветроломи и ветровали, съответно 17 749 da в иглолистни и 6 442 da в широколистни гори.

УВРЕЖДАНЕ НА ГОРИТЕ ОТ ГОРСКИ ПОЖАРИ

Дефиниция на индикатора

(индикатор 2.4 – Пан-Европейски количествени индикатори за устойчиво управление на горите)

Брой и засегната площ от горски пожари в годишен аспект

Оценка на индикатора

Според годишния доклад¹⁰ на Съвместния изследователски център (JRC) на Европейската Комисия, по отношение на горските пожари, 2022 г. отново се оказа поредната рекордно тежка година, през която бяха опожарени големи площи естествени земи в Европа – около 881 275 ha, от които 365 308 ha (44%) в защитени зони от екологичната мрежа Натура 2000, като достига най-високото си ниво за последното десетилетие. Това прави 2022 г. втората най-лоша година от началото на наблюденията чрез Европейската информационна система (EFFIS) през 200 г. Най-лошият отчетен сезон е 2017 г. с 1 300 000 ha опожарени територии. Докладът подчертава предизвикателството в овладяването на тези горски пожари, поради техните екстремни температури, интензивност и скорост. Подчертавайки тази тревожна тенденция, е отбелязано, че за трета поредна година безпрецедентните горски пожари са причинили значителни екологични и икономически щети в ЕС, придружени от трагични загуби на живот. Предварителният анализ на икономическите щети от пожари в ЕС оценява загубите на около 2,5 милиарда евро. Отчитайки, че основната причина за пожарите е човешката дейност (96%), повишената опасност от пожари се отежнява и от климатичните промени, които стават все по-осезаеми с всяка изминала година.

През 2022 г., общо 20 държави-членки на ЕС регистрираха повече опожарени площи от средното. Рискът от горски пожар се разшири до области, които преди това не са били изложени на опасност, като се премести далеч отвъд Средиземноморския регион. Това причинява огромни обществени, екологични, климатични и икономически загуби в цяла Европа.

Най-критичен е бил периода от 16 юли до края на м. октомври, особено за страните в Южна и Централна Европа, когато вследствие на високите температури и липсата на валежи рискът от горски пожари достигна екстремни нива и предизвика кризисни ситуации, особено в страните Албания, Португалия, Франция, Словения, Република Чехия и Германия, като от тях са отправени общо 11 бр. искания за помощ чрез механизма за гражданска защита на ЕС – “rescEU”, както за авиосредства, така и за наземни екипи. В хода на кампанията за борба с горските пожари в Гърция, Турция, РС Македония и Албания са използвани сили и средства от Австрия, България, Германия, Италия, Румъния, Франция, Хърватия, Чехия, Швеция и др. чрез механизма „rescEU“. От страна на ГД Пожарна безопасност и защита на населението (ГДПБЗН), през 2022 г. са осигурени 2 екипа от модула за гасене на горски пожари към ГДПБЗН, в периода от 01.07.2022 г. до 31.07.2022 г., които взеха участие при потушаването на 2 бр. горски и 1 бр. полски пожар в териториалния обхват на Република Гърция.

Според същия доклад, пожарният сезон в България през 2022 г. е сред най-лошите за последните години. Подобно на други страни, е регистриран голям пик на активност през м. март, последван от втори пик през лятото. Картирани са общо 150 пожара, обгорели са 15 461 ha. Пикът през март е причинен основно от пожар с площ над 1000 ha в област Видин, докато пикът през август включва три пожара с площ над 500 ha. От общия годишен обем около 40% (6 137 ha) се срещат в зони по Натура 2000, което възлиза на 0.1% от общата територия на защитените зони в екологичната мрежа Натура 2000 в България. Местоположението на пожарите, картографирани през 2022 г.

¹⁰ <https://effis.jrc.ec.europa.eu/reports-and-publications/annual-fire-reports>

По данни от годишния доклад на Изпълнителна агенция по горите¹¹ през 2022 г. броят на горските пожари в България е 516, а опожарените площи са 8 126 ha, като 644.6 ha от тях са опожарени от върхови пожари. За сравнение през 2021 г. броят е 349, със засегнати 3 143 ha, като 414 ha са опожарени от върхови пожари.

Най-големи по брой и площ горски пожари са регистрирани в РДГ Кърджали (50 пожара и 1 861 ha), РДГ Сливен (28 пожара и 1 372 ha) и РДГ Ловеч (50 пожара и 1 023 ha). Най-големият горски пожар е възникнал в нетрадиционен период през м. октомври 2022 г, като е засегнал 877 ha горски територии в землището на с. Къпиново (ТП „ДГС Кирково“). Пожарът първоначално възниква в Република Гърция, разраства се и обхваща територии от нашата страна.

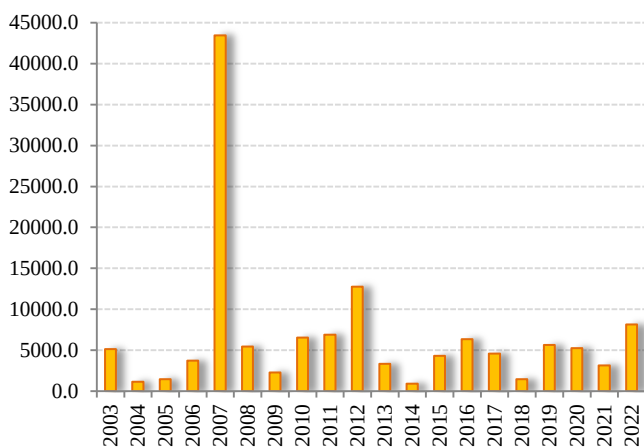
През 2022 г., броят на пожарите и площта на засегнатите територии надхвърлят както стойностите регистрирани през 2021 г., така и средните за последните 10 години, които обхващат периода 2012 – 2021 г., съответно при 470 среден брой пожари с 9.6% и при 4 766 ha средна площ на опожарените територии със 71%. Данните са представени в таблица 1.

И през 2022 г. най-високият процент опожарени площи са регистрирани в горски територии, които са държавна собственост – 5 439 ha (66.9%), следвани от тези частна собственост – 1 464 ha (18.0%), 1 004 ha (12.4%) са общинска собственост и 220 ha (2.7%) са в горски територии, собственост на физически и юридически лица, в т.ч. църковна.

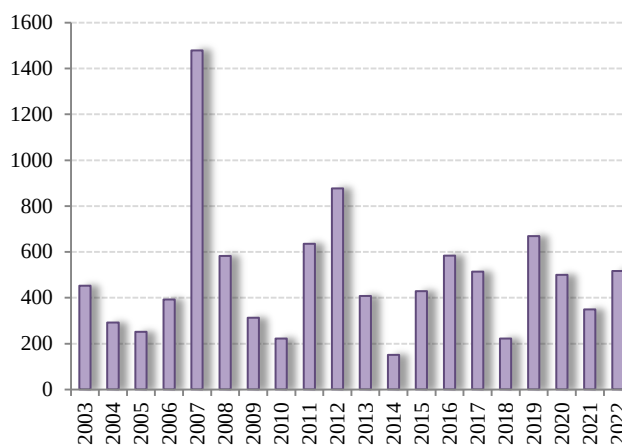
Преките щети от пожари в горските територии през 2022 г. са оценени на над 992 000 лв., при над 152 000 лв. през 2021 г. и обща стойност от около 15.4 млн. лв. за последните 10 години.

На фиг. 8 и 9 са представени опожарените площи и броят на възникналите пожари в горските територии на България за последните 20 години (от 2003 до 2022 г.). Детайлна информация за засегнатите територии и причините за възникване на горските пожари за периода 2012–2022 г. е представена в таблица 1.

Фиг. 8. Динамика на площта на опожарените горски територии, 2003 – 2022 г., ha

Фиг. 9. Динамика на броя на годишно възникналите пожари, 2003 – 2022 г., бр.

Източник: ИАГ

Основните причини за възникване на горски пожари през 2022 г. са:

- 65% (337 броя) – причинени от човешка небрежност, в т.ч. 16 умишлени;
- 4% (21 броя) – естествени (мълнии);
- 31% (158 броя) – неизвестни.

¹¹ Годишен отчетен доклад на Изпълнителна агенция по горите за 2022 г.

Основните причини за горските пожари през годината са човешката небрежност в периода на обявения пожароопасен сезон, съчетано с метеорологичните условия – дълги периоди с ниска атмосферна влажност, липса на валежи, високи среднодневни температури и силни ветрове. Тези атмосферни условия породиха и множество мълнии, които по естествен път предизвикаха възникването на около 4% от горските пожари през 2022 г.

Табл. 1. Статистика на горските пожари за периода 2012 – 2022 г.

Година	Общ брой на пожарите	Засегнати горски територии (ha)	Причини за пожарите (брой на пожарите)		
			Човешка дейност	Естествени	Неизвестни
2012	876	12 730	669	42	165
2013	408	3 314	330	12	66
2014	151	916	128	3	13
2015	429	4 313	335	12	82
2016	584	6 340	472	22	90
2017	513	4 569	431	14	68
2018	222	1 454	171	7	44
2019	668	5 620	550	8	110
2020	449	5 259	350	13	136
2021	349	3 143	238	28	83
2022	516	8 126	337	21	158
Средно (2012-2021 г.)	470	4766	367	16	86

Източник: ИАГ, информацията е публикувана в доклада на EFFIS за 2022 г.

Мерки за защита на горите¹²

Мерки за защита на горите от болести и вредители

Поддържането на здравето и жизнеността на горските екосистеми се осъществява на основата на екологичния подход в лесозащитата, извършване на навременни лесовъдски и лесозащитни дейности, и прилагане на безвредни биологични лесозащитни средства. По отчетни данни на ИАГ, през 2022 г. лесозащитни мероприятия са проведени върху 22 949 ha при предвидени по прогноза 22 152 ha горски територии, или 104% изпълнение в рамките на прогнозата. С цел недопускане на масово обезлистване от насекомни вредители в горските насаждения и култури са проведени:

Авиоборба – при предвидени по прогноза 2 710 ha, проведената през 2022 г. авиоборба е на обща площ 2 508 ha, от които 690 ha срещу борова процессионка (*Thaumetopoea pityocampa* D. & Schiff.) и 2 040 ha срещу ръждива борова листна оса (*Neodiprion sertifer* Geoff.). Изпълнението на прогнозираното въздушно пръскане в горски територии е в размер на 93% от предвидените площи.

¹² По данни на ИАГ, МЗХ

Наземна химична борба – извършена е наземна химична борба на обща площ 577,8 ha а в горски разсадници и тополови култури, което е с 57% повече от планираното. Преизпълнението се дължи на увреждания, причинени от насекоми вредители и болести по тополи, върби и елши в района на ЛЗС – Пловдив, и на възникнали през годината здравословни проблеми в горските разсадници, намиращи се в района на ЛЗС – София.

Механична борба – проведената механична борба е 2,4 пъти повече от планираното за 2022 г. От отчетените 155,9 ha 40% са срещу увреждания от болести и насекоми в топови, върбови и елшови и други широколистни гори и насаждения, 35% – срещу повреди от дивеч, гризачи и домашни животни, 21% – срещу борова процесия в горски култури, и 4% са в горски разсадници.

Санитарни и принудителни сечи – проведени са на територия от 19 707 ha, като 75% от тях са в иглолистни гори и 25% в широколистни. Изведените сечи са обхванали увредени горски територии от различни фактори - фитопатогенни гъби (53%), абиотични (39%), стъблени насекоми (6%) и пожари (2%).

Мерки за защита на горите от пожари

Изминалата 2022 г. бе изключително тежка по отношение опазването и защитата на горските територии от пожари, предизвикано от метеорологичните условия през годината, представляващи и основен фактор, оказващ влияние при непосредствената борба с горските пожари - силните ветрове и високите среднодневни температури, през летния период, съчетани с човешките действия и/или бездействия.

В тази връзка, от страна на Министерство на земеделието и на Изпълнителна агенция по горите бяха предприети действия за повишаване на готовността и мобилизирането на горските служители от всички райони на страната, с цел своевременното достигане и потушаване на огнените стихии.

Благодарение на адекватните реакции и съвместни гасителни действия на служителите от структурите на ГДПБЗН, Изпълнителна агенция по горите, Регионалните дирекции по горите, Държавните предприятия по чл. 163 от Закона за горите и териториалните им подразделения – държавни горски/ловни стопанства, Министерството на отбраната, Общински служители и местни доброволни формирования бяха ограничени възникналите пожари и се спасиха стотици хиляди декари горски насаждения.

За изпълнението на дейностите за защита на горските територии от пожари през 2022 г. ДП са изразходвали средства в общ размер на 1,2 млн. лева. Основната част от отчетените разходи са за изпълнението на превантивни дейности, включително за направата и поддръжката на 1 916 463 л.м. минерализовани ивици, 1 106 632 л.м. лесокултурни прегради и 17 985 л.м. бариерни прегради.

ГОРСКИТЕ РЕСУРСИ И ТЕХНИЯ ПРИНОС КЪМ ГЛОБАЛНИТЕ ЦИКЛИ НА ВЪГЛЕРОД

Ключов въпрос

Как се оценява приносът на горските ресурси към глобалните цикли на въглерод?

Ключови послания

Установената тенденция за увеличаване на общата площ на горските територии продължава. От 1965 г. до 2022 г. тя постоянно нараства, като увеличението ѝ за периода от 1960 до 2022 г. е над 17%. Към края на 2022 г. общата площ на горските територии е 4 273 126 ha (от които 317 336 ha са гори върху земеделски земи¹³), което е 38.5% от сухоземната територия на страната.

ГОРСКА ПЛОЩ

Дефиниция на индикатора

(индикатор 1.1 – Пан-Европейски количествени индикатори за устойчиво управление на горите)

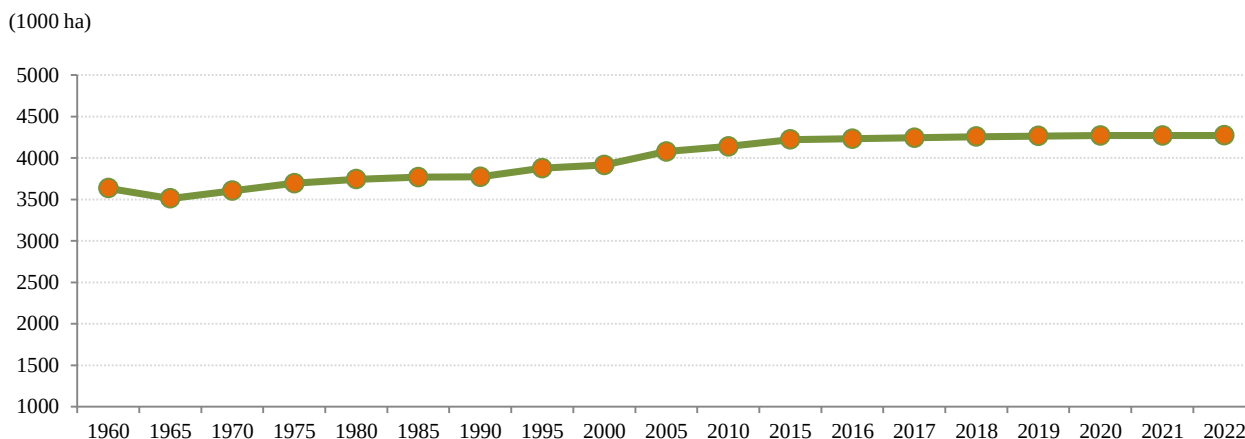
Индикаторът горска площ представлява площта на горите и други залесени територии, класифицирани по тип на горите и по възможността за доставка на дървесина, както и делът на горите и други залесени земи към общата площ. Този показател дава цялостна представа за горските ресурси и е ценен източник на информация за националните политики и планирането на горското стопанство. Площта и особено нейните изменения са ключов елемент в оценката на устойчивото управление на горите.

Оценка на индикатора

Към края на 2022 г. общата площ на горите и горските територии е **4 273 126 ha** (от които **317 336 ha** са земеделски територии, притежаващи характеристика на гора по смисъла на чл. 2, ал. 2 от Закона за горите)¹⁴, или 38.5% от сухоземната територия на цялата страна. Общата площ на залесените територии, в т.ч. с формациите на клек (23 880 ha) е 3 926 058 ha, от които върху земеделски територии (в т.ч. клек 1 656 ha) са 315 629 ha.

Динамиката на времевата серия с данни за общата площ на горските територии от 1960 г., показва устойчиво нарастване след 1965 г. Продължава процесът на нарастване на площта на горите в резултат на естествени сукцесионни процеси. В сравнение с предходната 2021 г., данните показват промяна - 2 857 ha увеличение (фиг.10).

Фиг. 10. Обща площ на горските територии 1960 – 2022 г., 1000 ha

Източник: ИАГ

¹³ 1ГФ – Отчет за разпределение на общата площ по вид на горите към 31.12.2022 г., *Гори в земеделски земи*

¹⁴ 1 ГФ – Отчет за разпределение на общата площ по вид на горите към 31.12.2022 г., ИАГ

С цел осигуряване сравнимост на данните с предходните години, след възприемането на нов подход при отчитане на горите и горските територии, анализът за баланса на териториите ще продължи да се прави на база общата площ (горска и земеделска територия).

Изменението на общата и залесената площ (горска и земеделска територия) спрямо 2021 г. е следното:

- **Общата площ на горите и горските територии** се увеличава с 2 857 ha – от 4 270 269 на 4 273 126 ha. Площта на горските територии се е увеличила с 6 264 ha – от 3 949 526 на 3 955 790 ha, а тази на горите върху земеделски територии е намаляла с 3 407 ha – от 320 743 на 317 336 ha.

- **Залесената площ (горска и земеделска територия)** нараства от 3 921 390 на 3 926 058 ha, което се дължи основно на инвентаризацията на неустроени досега територии, заети от гори, при извършените инвентаризации за годината. **Залесената площ в горските територии** се увеличава със 7 864 ha – от 3 602 565 на 3 610 429 ha, а тази на **горите в земеделски земи** е намаляла с 3 196 ha, в резултат основно на преливането на площи между горски и земеделски територии в резултат на новото отчитане;

- **Залесените площи с иглолистни гори** са намалели с 2 364 ha, от 1 114 555 ha на 1 112 181 ha. Причините за това са от една страна проведените санитарни и принудителни сечи, вследствие на биотични увреждания от корояди и масово съхнене на боровите култури, извън естествения им ареал, последващото възобновяване на насажденията с местни широколистни видове, и от друга увеличаването на смесените иглолистно-широколистни насаждения и провеждането през последните години на политика за трансформация на иглолистните насаждения и култури, създадени извън естествения им ареал на разпространение. Процесът ще продължи и в бъдеще;

- **Горските територии, заети от широколистни високостъблени гори** се увеличават от 913 615 ha на 915 780 ha – с 2 165 ha, като увеличението е резултат на превръщането на издънковите насаждения във високостъблени, залесяване на пожарища, ветровали и др., самозалесяване на незалесени територии, преценка на иглолистни култури и насаждения с ниска производителност и трансформиране на част от иглолистните гори в широколистни;

- **Горските територии, заети от издънкови гори за превръщане** нарастват от 1 466 660 ha на 1 471 749 ha – с 5 089 ha, в резултат на приобщаване на насажденията, отнасяни до момента към категорията на т. нар. „неустроени гори“ към горските територии, както и на преоценката на иглолистните култури, смесени с широколистни издънкови видове;

- **Горските територии, заети от нискостъблени гори** намалява от 426 570 ha на 426 348 ha през 2022 г. (с 222 ha), поради преценка на част от насажденията от акация и келяв габър, в които преобладават други издънкови и/или високостъблени дървесни видове;

- **Общата площ на незалесените горски територии, подлежащи на залесяване** е намаляла с 1 597 ha, от 42 079 ha на 40 482 ha, което се дължи на извършени нови залесявания през 2022 г.;

- **Недървопроизводителната горска площ** е намаляла с 214 ha, от 306 800 ha до 306 586 ha. Намаляването е отчетено при категориите: ливади и поляни, дължащо се на преоценката на голини и ливади, както и на по-точното картиране при извършването на инвентаризацията на горите и горските територии.

В таблица 2 може да се проследи динамиката на общата площ на горските територии по вид на горите в периода 2002-2022 г.

Табл. 2. Динамика на общата площ¹⁵ на горските територии по вид на земите за периода 2001–2022 г., ha

Година	Залесена територия, вкл. клек	Незалесена територия за залесяване	Недървопроизв. горска територия	Горски пасища	Общо горски територии
2002	3 512 623	126 418	302 027	62 687	4 003 755
2003	3 547 456	117 419	298 846	51 515	4 015 236
2004	3 648 005	108 549	303 056	3 945	4 063 555
2005	3 674 320	96 121	302 792	3 231	4 076 464
2006	3 691 868	95 230	301 429	1 235	4 089 762
2007	3 704 015	93 081	310 889	509	4 108 494
2008	3 721 451	78 898	314 205	-	4 114 552
2009	3 749 129	73 959	307 808	-	4 130 892
2010	3 761 299	70 758	306 090	-	4 138 147
2011	3 774 778	68 308	305 028	-	4 148 114
2012	3 795 338	68 086	300 017	-	4 163 415
2013	3 811 126	69 123	299 872	-	4 180 121
2014	3 835 906	66 527	299 583		4 202 015
2015	3 857 658	65 065	300 151	-	4 222 874
2016	3 864 965	64 456	301 404	-	4 230 825
2017	3 877 626	64 126	302 083	-	4 243 835
2018	3 893 396	62 482	301 322	-	4 257 200
2019	3 903 820	54 853	305 657	-	4 264 330
2020	3 919 888	44 777	306 330	-	4 270 995
2021	3 921 390	42 079	306 800	-	4 270 269
2022	3 926 058	40 482	306 586	-	4 273 126

Източник: ИАГ

Разпределението на площта на горските територии (3 955 790 ha) по вид на собствеността е както следва: **3 073 379 ha** или **77.7%** – държавни горски територии (от които: **2 889 748 ha** (73.1%) – управлявани от държавните предприятия по чл. 163 от Закона за горите, **172 362 ha** (4.4%) – гори, стопанисвани от МОСВ, в т.ч. резервати и поддържани резервати – 33 386 ha, Национален парк „Рила” – 53 480 ha, Национален парк „Пирин” – 40 332 ha и Национален парк „Централен Балкан” – 45 164 ha и **11 269 ha** (0.3%) – горски територии предоставени за управление на Учебно-опитни горски стопанства; **882 411 ha** или **22.3%** – недържавни горски територии (от които: 441 858 ha (11.2%) – общински горски територии, 381 068 ha (9.6%) – горски територии, собственост на физически лица, 59 485 ha (1.5%) – горски територии, собственост на юридически лица, в т.ч. 17 062 ha – горски територии собственост на религиозни общности.

Разпределението в земеделските територии, притежаващи характеристики на гора (317 336 ha) е както следва: 9.8% от тях държавна собственост (30 943 ha) и 90.2% недържавна, от

¹⁵ Анализът за баланса на териториите се прави на база общата площ (горска и земеделска територия), с цел сравнимост на данните с предходните години.

които 58.8% собственост на общини (186 720 ha), 24.1% собственост на физически лица (76 519 ha), 3.7% собственост на юридически лица (11 637 ha, в т.ч. 2 232 ha на религиозни общности) и 3.5% временно стопанисващи от общини (11 113 ha) и останалите 0.1% (404 ha) са земеделски територии с неизяснена собственост.

Процентното разпределение на общата площ на горските територии (фиг. 11) през 2022 г. се запазва и е както следва: залесена площ – 3 926 058 ha (в т. ч. клек – 23 880 ha), незалесена площ, подлежаща на залесяване – 40 482 ha (в т.ч. пожарища – 1 590 ha, сечища – 6 502 ha и голини – 32 390 ha) и недървопроизводителна горска площ – 306 586 ha (обработваеми площи – 3 735 ha, ливади – 1 480 ha, поляни – 122 037 ha, разсадници – 1 558 ha, пътища и просеки – 45 946 ha, и скали, реки, сипеи и др. – 131 830 ha).

Фиг. 11. Разпределение на общата площ на горите и горските територии (ГТ) през 2022 г., в %

Източник: ИАГ

Политики и мерки

В резултат на настъпили политически и икономически промени в макроикономическите и международните условия – Национална програма за развитие: България 2030, приета с Протокол № 67.25 на Министерския съвет от 02.12.2020 г., Европейския зелен пакт (European Green Deal), действащ от 01.12.2019 г., Стратегия на Европейския съюз за биологичното разнообразие, 2020 г., Стратегия на Европейския съюз за горите до 2030 г., приета от Европейската комисия на 16 юли 2021 г. и Национална стратегия за адаптиране към измененията на климата и План за действие до 2030 г., приети с Решение № 621 от 25.10.2019 г. на Министерския съвет, в края на 2022 г. Министерството на земеделието публикува на портала за обществени консултации проекта на Национална стратегия за развитие на горския сектор в Република България за периода до 2030 г. Актуализираният стратегически документ определя стратегическите цели за развитие на горския сектор и дефинира насоките през следващите години.

Дейности, в областта на стратегическото планиране, извършени през 2022 г.:

- Изпълнителната агенция по горите приключи работата по извършване на втори междинен мониторинг и оценка на изпълнението на Стратегическия план за развитие на горския сектор в Република България 2014-2023 г. Резултатите са утвърдени като доклад от Изпълнителния директор на ИАГ и са публикувани на интернет страницата на агенцията;
- Осигурена е значителна експертна подкрепа на инициативата на Министерството на земеделието за отчитане на Националната стратегия за развитие на горския сектор в Република България 2013-2020 г. и последващото разработване на нов стратегически документ;

Опазване на горските територии и контрол

През 2022 г. служителите на РДГ и ДП по чл. 163 от ЗГ са извършили общо 620 964 проверки, в т. ч. на: 25 807 обекта за добив на дървесина, 126 796 обекта по чл. 206 от ЗГ, 189 763 превозни средства, 144 682 ловци, 13 028 риболовци и 120 888 други лица.

Актуализиран е софтуерът за издаване на превозни билети от обектите по чл. 206 от ЗГ.

Въведени са автоматизирани механизми за обработка на данни в информационната система на ИАГ, чрез които се следи за издаване на последващи билети в нарушения на заповедта за определяне на образец на превозните билети, за транспорт на дървесина без устройства за проследяване на превозното средство, за издаване на превозни билети с дървесни видове, които не 198 са включени в разрешителното за сеч и др. В програмния продукт за издаване на превозни билети е въведено задължително прикачване на снимков материал на МПС и транспортираната с него дървесина, като през общодостъпната страница на ИАГ е предоставен свободен достъп до снимковия материал.

През 2022 г. са извършени и кръстосани проверки между РДГ. Проверени са 217 обекта по чл. 206 от ЗГ, 222 обекта за добив на дървесина, 422 моторни превозни средства и 153 физически лица.

През 2022 г. е изготвен проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за горите. С предложениия проект се регламентира изрично провеждането на сечи, въз основа на план-извлечение, като е дадена и легална дефиниция в закона, с цел стабилно и устойчиво стопанисване и ползване на дървесина от горските територии.